



-DİL- KÜLTÜR-İLETİŞİM 3

1. HAFTA

TÜR 101 TÜRK DİLİ-1

Amaçlar



Bu bölüm tamamlandıktan sonra;

- ❧ Dil, kültür ve iletişim kavramlarının öğrenilmesi,
- ❧ Bu kavramlar arasında ne gibi benzerlik, farklılık ve ilişkiler bulunduğu anlaşılması,
- ❧ Bu kavramlar ile ilgili bilgi sahibi olmanın neden önemli olduğunun farkına varılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kavramlar



- ∞ Dil
- ∞ Kültür
- ∞ İletişim
- ∞ Kaynak (Gönderici)
- ∞ Alıcı
- ∞ Mesaj (İleti)
- ∞ Kanal
- ∞ Bağlam
- ∞ Dönüt

İçindekiler



- ❧ Dilin tanımı ve işlevleri
- ❧ Kültürün tanımı
- ❧ İletişimin tanımı ve unsurları
- ❧ Dil-kültür-iletişim arasındaki ilişki
- ❧ Dilin/Türkçenin önemi

Dil



∞ Dil, biyolojik bir organ olmanın ötesinde çeşitli şekillerde tanımlanmış; her dönemde bu konu ile ilgilenenlerin en mükemmel şekilde ifade etmeyi ve açıklamayı amaçladıkları kavramlardan olmuştur.

Dil



☞ Bu bağlamda ilk olarak Türk Dil Kurumunun dil tanımını şöyledir:

☞ 1. *isim* İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban

"Dilinden Anadolulu olduğu ancak belli oluyordu." - **S. F. Abasıyanık**

☞ 2. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi

"Halk dilinin günebakan ismini verdiği bu çiçek, güneşe âşıktır." - **H. S. Tanrıöver**

Dil



- Prof. Dr. Muharrem Ergin de şöyle bir tanım yapmıştır:
- «Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örölmüş içtimai bir müessesedir.»

Dil



- Prof. Dr. Mehmet Kaplan ise dili daha farklı bir yönüyle ortaya koyar:
- «Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın ve kitle olmaktan kurtararak aralarında “duygu ve düşünce birliği” olan bir cemiyet, yani “millet” hâline getirir.»

Dilin işlevleri



1. Dilin Göndergesel İşlevi:

- ❧ Bir ileti (mesaj), dilin bilgiyi olduğu gibi ifade etmesi için oluşturulmuşsa burada dil göndergesel işlevde kullanılmıştır. Başka bir ifadeyle göndergesel işlev, dilin bilgi verme işlevidir.
- ❧ Burada amaç, herhangi bir konu hakkında doğru, nesnel, gözlemlenebilir bilgi vermektir.

Dilin İşlevleri



- ❧ Bu işlev genellikle kullanma kılavuzları, bilimsel bildiriler, kısa not ve özetler gibi karşı tarafı bilgilendiren metinler ve sözlü anlatımlarda karşımıza çıkar.
- ❧ Bu sebeple göndergesel işlevde duyguların öne çıkması mümkün olduğunca engellenir.
- ❧ **Örnekler:**
- ❧ İstanbul, Avrupa ve Asya'yı bağlayan evrensel bir kültür şehridir.
- ❧ Coğrafya ve tarih, insanlık için en eski bilim dallarından ikisidir.

Dilin İşlevleri



2. Dilin Heyecana Bağlı İşlevi:

- ❧ Bir ileti, göndericinin aktardığı konu hakkındaki duygu ve heyecanlarını dile getiriyorsa burada dil heyecana bağlı işlevde kullanılmıştır.
- ❧ Bu işlev, göndericinin kendi iletisine karşı tutum ve davranışını belirtir.
- ❧ Bu işlevde çoğunlukla duygular, heyecanlar, korkular, sevinç ve üzüntüler dile getirilir.

Dilin İşlevleri



- ❧ Dilin göndergesel işlevinde nesnellik söz konusu iken heyecana bağlı işlevinde öznellik hâkimdir.
- ❧ Özel yazışmalarda, öznel anlatılarda, lirik/epik şiirlerde, eleştiri yazılarında dilin heyecana bağlı işlevinden sıkça yararlanır.
- ❧ Ünlem cümlelerinin tamamında dilin bu işlevi kullanılır.
- ❧ **Örnekler:**
- ❧ «Şuna bak, utanmadan bir de sırtıtıyor.»
- ❧ "Bunca şeyden sonra sana ne desem boş!"

Dilin İşlevleri



3. Dilin Alıcıyı Harekete Geçirme İşlevi:

- ❧ Bu işlevde ileti alıcıyı harekete geçirmek üzere düzenlenmiştir.
- ❧ İletinin bir çeşit çağrı işlevi gördüğü bu işlevde amaç, alıcıda bir tepki ve davranış değişikliği yaratmaktır.
- ❧ Propaganda amaçlı siyasî söylevler, reklâm metinleri, genelgeler, el ilanları genellikle dilin bu işleviyle oluşturulur.

Dilin İşlevleri



- ❧ Dilin alıcıyı harekete geçirme işleviyle hazırlanan metinlerde gönderici, mesajın muhatabı olan alıcıyı da işin içine sokmayı amaçlar.
- ❧ Emir, rica, istek türündeki cümlelerde dil, alıcıyı harekete geçirme işleviyle kullanılır.
- ❧ **Örnekler:**
- ❧ Odayı bu akşam boşalt.
- ❧ Elindeki kitabı sıraya bırakır mısın?

Dilin İşlevleri



4. Dilin Kanalı Kontrol İşlevi:

- ❧ Bir ileti, kanalın iletiyi iletmeye uygun olup olmadığını öğrenmek amacıyla düzenlenmişse dil, kanalı kontrol işlevinde kullanılmıştır.
- ❧ Genellikle gönderici ve alıcı arasındaki iletişimin kurulmasını yahut sürdürülmesini amaçlayan veya sağlayan bu işlevde iletinin içeriğinden çok iletişimin devam ettirilmesi önemlidir.

Dilin İşlevleri



- ❧ Törenlerde, uzun söylevlerde, arkadaşlar arasındaki konuşmalarda dilin kanalı kontrol işlevi sıkça kullanılır.
- ❧ Bu işlev daha çok, soru cümleleriyle karşımıza çıkar.
- ❧ **Örnekler:**
- ❧ Beni anladınız değil mi?
- ❧ Sesimi duyuyor musun?

Dilin İşlevleri



5. Dilin Dil Ötesi (Üst Dil) İşlevi:

- ❧ Bir ileti dille ilgili bilgi vermek üzere düzenlenmişse o iletide dil, dil ötesi işlevde kullanılmıştır.
- ❧ Bu işlevdeki iletiler genellikle dili açıklamak, dille ilgili bilgi vermek için düzenlenir.

Dilin İşlevleri



- ❧ Dilin bu işlevinin, daha çok bilimsel metinlerde ortaya çıktığı söylenebilir.
- ❧ **Örnekler:**
- ❧ Türkçe, Ural-Altay dil ailesine mensup, sondan eklemeli bir dildir.
- ❧ Zamirler, Türkçe cümlelerde isimlerin yerini alan öğelerdir.

Dilin İşlevleri



6. Dilin Şiirsel (Sanatsal) İşlevi:

- ☞ Dil bu işlevde kullanıldığında iletinin amacı, aslında ileti metninin kendisinin, alıcı üzerinde oluşturacağı estetik, sanatsal, şiirsel etkilerdir.
- ☞ Şiirler ve bazı sanatsal düz yazılar bu işlevin oldukça yoğun olarak kullanıldığı metinlerdir. Bu metinlerde söz konusu işlev, genellikle şiirin yahut düz yazının ahenk unsurları, söz sanatları, bazen de özgün ve girift anlamları ile sağlanır.

Dilin İşlevleri



œ Örnek:

œ SESSİZ GEMİ

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.

Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.

Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.

Dilin İşlevleri



Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!

Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.

Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

Yahya Kemal BEYATLI

Kültür



❧ 1. *isim* Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

❧ Örnek:

❧ "*Harf inkılabı, Türk kültür inkılabının temelidir.*«

E. İ. Benice

Kültür



2. *isim* Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.

Örnek:

"Doğrusu, teknik ve kültür her gün biraz daha ilerlemektedir." - **S. Birsal**

Kültür



- ❧ Görüldüđü üzere, kültürün de farklı tanımlamaları olmakla birlikte temelde;
- ❧ «bir toplumun tarihten bu yana kabul ettiği yahut ortaya koyduğu ve yeni nesillere aktardığı maddi ve manevi değerlerin bütünü» ifadesi zet bir kültür tanımı sayılabilir.

İletişim



- ❧ 1. *isim* Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon.
- ❧ 2. *teknik* Telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muhabere, komünikasyon.

❧ Örnek:

- ❧ "*Basın mensupları bağlı oldukları yayın kuruluşları ile iletişim hâlindeydiler.*" - **N. Eray**

İletişimin Unsurları



- ❧ Kaynak (Gönderici)
- ❧ Alıcı
- ❧ Mesaj (İleti)
- ❧ Kanal
- ❧ Bağlam
- ❧ Dönüt

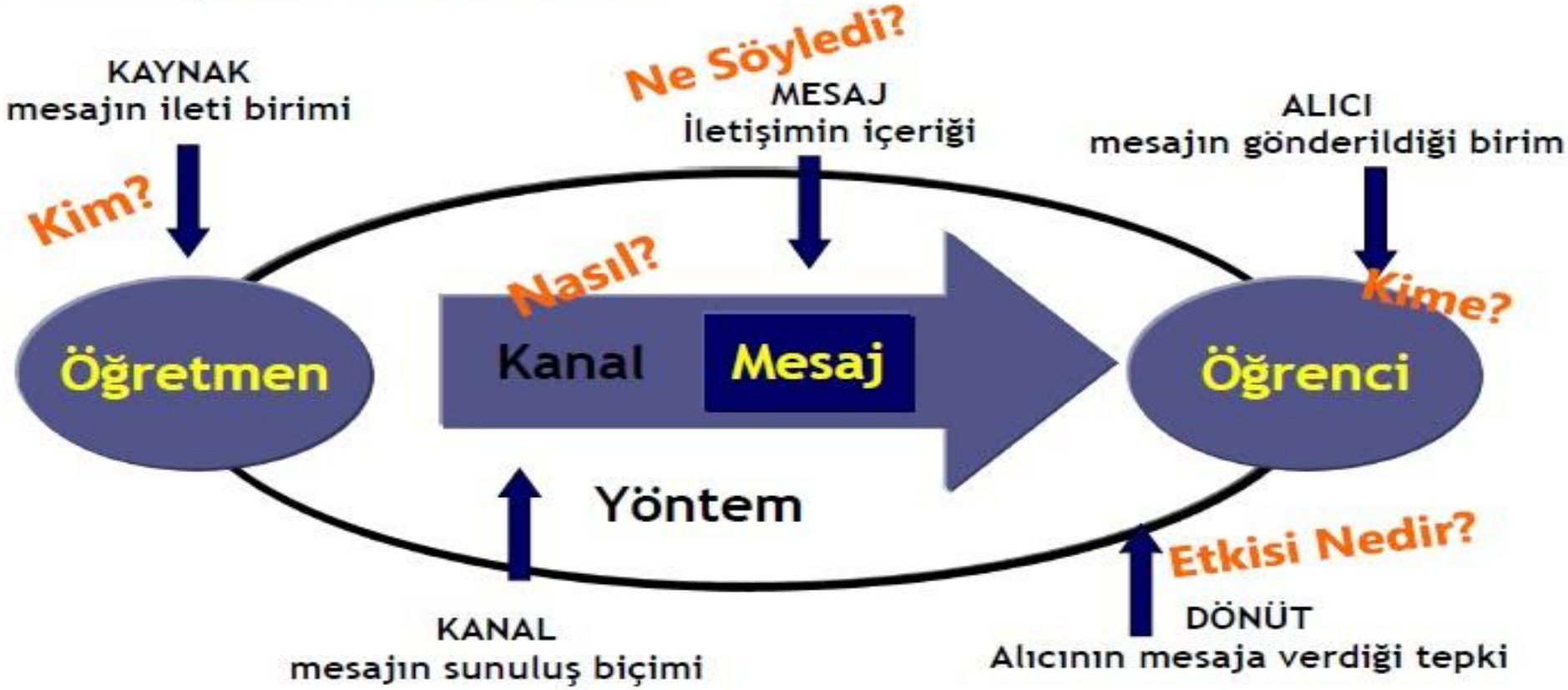
İletişimin Unsurları



- ❧ İleti(mesaj), iletişim sürecinde taraflar arasındaki alışverişin temelini oluşturur. Herhangi bir mesaj iletişimin konusu olabilir.
- ❧ Bu mesajı gönderen kişiye **kaynak(gönderici)**, mesajı alan kişiye ise **alıcı** denir.
- ❧ Mesajın gönderildiği yola/yönteme **kanal** (örn: yazı, söz, görsel vs.); iletişimin gerçekleştiği ortama **bağlam**; alıcının iletiye verdiği cevaba ise **dönüt** denir.

İletişim Şeması

İLETİŞİM SÜRECİ



Dil, kültür ve iletişim arasındaki ilişki



∞ Dil-kültür-iletişim arasındaki üçlü ilişkiyi değerlendirirken öncelikle dil-kültür, dil-iletişim ve kültür-iletişim arasındaki ikili ilişkileri incelemek yerinde olacaktır:

Dil, kültür ve iletişim arasındaki ilişki

- İlk olarak dil-kültür arasındaki ilişkide; dil, kültürün geçmişten bugüne taşıyıcısı olarak kabul edilebilir. Bu ilişki çerçevesinde düşünüldüğünde, bir toplumda kültür geliştikçe dilin olanakları gelişirken, zenginleşen bir dil de aynı Şekilde kültür dönüşümünün ve gelişiminin hızlanmasını, kolaylaşmasını sağlayacaktır denebilir.

Dil, kültür ve iletişim arasındaki ilişki

- Benzer bir karşılıklı ilişki de dil ve iletişim arasında mevcuttur. Sözlü ve yazılı olarak iki yöntemle varlığını sürdüren dil, tarihin farklı dönemlerinde çok çeşitli yollarla gerçekleşen iletişimin en gelişmiş ve etkili aracı olarak kabul edilmektedir.
- Ancak bu araç da yine tarihi süreç göz önüne alındığında değişen ve artan iletişim ihtiyaçlarının etkisiyle gelişmekte ve canlılığını bu şekilde korumaktadır.

Dil, kültür ve iletişim arasındaki ilişki



- ❧ Kültür ve iletişim arasında da yine dil ekseninde ortaya çıkan bir ilişki gözlenebilir.
- ❧ Şöyle ki, kültürün değişimi ve gelişimi dilin kullanım imkanlarını değiştirir yahut olanaklarını arttırırken, dilin bu değişen ve gelişen olanakları sayesinde doğal olarak gerçekleşmiş olan dönüşüm ise nihayetle iletişim imkanlarını ve yaklaşımlarını doğrudan etkiler ve çoğu kez bu imkanları değiştirir.
- ❧ Aynı tablo tersten bakıldığında da doğrulanabilir ve bu zincirleme işleyişin sağlaması yapılabilir.

Dilin/Türkçenin Önemi



Özetle dil, bir toplum için; aracı olduğu ve derinden etkilediği kültür, zihniyet, din, siyaset, eğitim vs. farklı unsur ve olgularla birlikte o toplumun medeniyet düzeyini ve yaşam biçimini uzun vadede olumlu ve olumsuz anlamda dönüştürebilme gücüne sahip, canlı bir varlıktır. Ancak o bizi etkilerken elbette biz de onu dönüştürmeye ve var etmeye devam ederiz.

Dilin/Türkçenin Önemi



☞ Bu nedenledir ki, açıklanan tüm unsurların katkısıyla doğal olarak gelişen bu karşılıklı ilişkinin farkına varmak ve Türkçenin, Türkiye ve Türk toplumunun geleceği için arz ettiği önemi düşünerek yazılı ve sözlü dili kullanırken daha özenli davranmak da bir anlamda toplumsal bir vazife sayılabilir.

Başvuru Kaynakları



- ❧ Babacan, Mahmut (2007) *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, İstanbul: 3F Yayınları.
- ❧ Boz, Erdoğan- Yaman Ertuğrul. *Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 4. Baskı, Ankara: Yargı Yayınevi.
- ❧ Demir, Nurettin- Yılmaz, Emine (2009). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 1. Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Başvuru Kaynakları



- ❧ Durmuş, Mustafa (Ed.) (2010). *Üniversiteler İçin Türk Dili El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yay.
- ❧ Eker, Süer (2005). *Çağdaş Türk Dili*, 3. Basım, Ankara: Grafiker Yayınları.
- ❧ Korkmaz, Zeynep vd. (2007). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Ekin Yay.

Başvuru Kaynakları



- ❧ Sarı, Mehmet, (2011). *Fakülte ve Yüksekokullar İçin Türk Dili Ders Kitabı*, Gen. 2. Basım, Ankara: Okutman Yayıncılık.
- ❧ Yakıcı, Ali vd.(2010). *Üniversiteler İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ❧ İnternet kaynağı: Türk Dil Kurumu, (2016). Güncel Türkçe Sözlük (www.tdk.gov.tr), Ankara.